

Zielona Góra 02.02.2024r.

Dr hab. Inetta Nowosad, prof. UZ
Zakład Pedagogiki Szkolnej
Wydział Nauk Społecznych
Uniwersytet Zielonogórski

RECENZJA

**pracy doktorskiej Pani mgr Karoliny Anny Domagalskiej-Nowak na temat:
Formy wsparcia edukacyjnego dzieci polskich imigrantów w norweskiej
szkole, napisanej pod kierunkiem
Pani prof. UAM dr hab. Aleksandry Boroń
oraz promotorki pomocniczej:
prof. UAM dr hab. Darii Hejwosz-Gromkowskiej
przewidzianej do obrony
w Wydziale Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu**

Praca doktorska Pani mgr Karoliny Anny Domagalskiej-Nowak na temat **Formy wsparcia edukacyjnego dzieci polskich imigrantów w norweskiej szkole**, jest obszerną (578 ss.) i wnikliwą rozprawą. Jej Autorka podjęła się niezwykle trudnego zadania wchodząc na pole badań porównawczych w pedagogice. Przeprowadzenie badań w innym kraju zawsze niesie ze sobą wiele trudności; są czasochłonne i kosztowne. Stąd decyzja o rozpoznaniu problemu jakim są formy edukacyjnego wsparcia dzieci polskich imigrantów w norweskiej szkole na poziomie obowiązkowym w opinii ich rodziców (s.6) zasługuje na uznanie. Takie ukierunkowanie badań zostało w pracy bardzo starannie uzasadnione i warto już na wstępie przywołać niektóre z argumentów, bowiem rzutują na ważność i wyjątkowość przyjętego tematu i realizacji całego przedsięwzięcia badawczego.

Pierwszy z argumentów, wiąże się z faktem, iż jest to pierwsze opracowanie dotyczące form edukacyjnego wsparcia dzieci polskich imigrantów w norweskim systemie edukacji. Fakt ten słusznie akcentuje mgr Karolina Domagalska-Nowak, bowiem „dotychczasowe badania na temat wsparcia edukacyjnego dzieci migrantów w Norwegii, których wyniki prezentowane są w literaturze przedmiotu w postaci raportów, analiz i omówień, nie wyczerpują tego interesującego i rozległego tematu” (s.6). Doktorantka dokonała wnikliwej analizy dostępnej literatury przedmiotu, wskazując pola już rozpoznane, jak: (1) publikacje dotyczące sytuacji dzieci polskiego pochodzenia poza granicami Polski (w tym odnoszące się do polskich uczniów w norweskim systemie edukacyjnym), (2) publikacje dotyczące nauczania języka polskiego na obczyźnie, (3) publikacje na temat specyfiki pracy z uczniami z trudnościami adaptacyjnymi w środowisku polskiej szkoły. Rozpoznane na rodzimym gruncie opracowania nie podjęły zagadnienia wskazanego przez Doktorantkę. Tym samym temat dysertacji doktorskiej wypełnia lukę poznawczą i dopełnia stan wiedzy.

Druga kwestia wiąże się z sytuacją edukacyjną dzieci polskich imigrantów. Warto podkreślić, że zjawisko migracji Polaków i wyjazdów do innych krajów nie jest nowe. Jest naturalnym procesem ruchów migracyjnych, które istnieją na całym świecie. Ludność przemieszczała się od zawsze i można przypuszczać, że tak pozostanie. Choć zmieniają się kraje docelowe, to główne przyczyny wyjazdów osób z Polski są takie same: praca oraz polepszenie standardu życia. Norwegia na mapie migracji Polaków jest stosunkowo nowym krajem, ale po 2004 roku chętnie wybieranym. Polacy w tym kraju stanowią największą grupę migrantów, jest ich ponad 124 tysiące osób. Ich dzieci są ważną częścią polskiej społeczności mieszkającej za granicą. Stąd wszelkie sprawy związane z edukacją stanowią zawsze priorytet.

Trzeci argument wiąże się z wysokim wartościowaniem edukacji i stylem życia w krajach skandynawskich, w tym również Norwegii, stąd poszukiwanie odpowiedzi na pytanie w jaki sposób dzieci polskich imigrantów oraz ich rodzice odnajdują się w wielokulturowym środowisku szkolnym Norwegii nabiera współcześnie szczególnego znaczenia.

No i czwarty z argumentów, dotyczy potencjału wsparcia edukacyjnego uczniów. Samo wsparcie jak dokładnie uzasadnia Doktorantka „jest zjawiskiem społecznym przybierającym różne formy, za pomocą których udzielana jest pomoc jednostkom. Celem wspomagania procesów edukacyjnych, w które angażują się różne podmioty społeczne, takie jak rodzice, nauczyciele, szkoły, rówieśnicy, społeczności lokalne, organizacje pozarządowe i instytucje rządowe jest zapewnienie dobrostanu i umożliwienie osiągnięcia celów stawianych uczniom. W dążeniach do zapewnienia wsparcia edukacyjnego oferowane jest szerokie spectrum działań a ich dostępność i możliwości korzystania z nich przyczyniają się do zwiększenia równości szans edukacyjnych, poprawy wyników uczniów, redukcji nierówności edukacyjnych oraz wzmocnienia kapitału społecznego i rozwoju”. Przybywając do obcego kraju, bez znajomości języka, doświadczając całkowicie nowego środowiska, dzieci mają wielokrotnie trudniejsze zadania, którym muszą sprostać, niż dorośli. W tej sytuacji wsparcie jest niezbywalnym warunkiem ułatwienia „wejścia” jednostkom w nowe społeczeństwo i zafunkcjonowania w nim na zasadach „produktywności”.

Tym samym praca Pani mgr Karoliny Domagalskiej-Nowak wpisuje się niezwykle ważny i aktualny obszar naukowych dociekań. Przez pryzmat uczniów z rodzin polskich imigrantów rozpoznaje potencjał szkoły w obchodzeniu się z nowymi problemami społecznymi, ekonomicznymi i gospodarczymi na polu krajów wysoko rozwiniętych. Dla starzejących się społeczeństw migracje są najszybszą ścieżką zapewnienia równowagi, ale nie najłatwiejszą. Podjęte przez Doktorantkę badania mają szczególny walor poznawczy dla naszego kraju, który doświadcza tak samo intensywnych procesów przyjęć ludności zagranicznej, co Norwegia. Stąd rozpoznanie istniejących rozwiązań, form wsparcia dla uczniów o tle migracyjnym ma szczególne znaczenie. Zmierzenie się ze zdobytymi już przez ten kraj doświadczeniami (zarówno pozytywne, jak i negatywne) może wiele wnieść w budowaniu rodzimych form wsparcia edukacyjnego dla uczniów przybyłych z innych krajów. Dodatkowym atutem jest waloryzacja form wsparcia przez rodziców uczniów, czym uzyskujemy informację zwrotną od samych imigrantów. Takie ujęcie problematyki jest ważne dla polskiego odbiorcy. Autorka demaskuje meandry nowych zjawisk, burzy funkcjonujące już mity, wychodzi poza narosłe stereotypy, które pojawiają się tam gdzie nauka ze swoją siłą

obiektywizmu nie zdążyła jeszcze zaistnieć. Buduje wnikliwy obraz skomplikowanych zjawisk, by na ich kanwie ukazać proces subiektywnego postrzegania przez rodziców form wsparcia doświadczanych przez ich dzieci w szkolnictwie obowiązkowym Norwegii.

Podsumowując te nader ogólne uzasadnienia dobrze opracowanego i przeprowadzonego zamysłu badawczego pozwalają mi wykazać, iż Pani mgr Karolina Domagalska-Nowak ma wysoką świadomość zaistniałych i stale dokonujących się przeobrażeń współczesnego świata w jego społecznej materii. Świadczy o tym przyjęty temat pracy doktorskiej „Formy wsparcia edukacyjnego dzieci polskich imigrantów w norweskiej szkole”, który eksponuje ważny i bardzo interesujący obszar zarówno analiz teoretycznych, jak i pracy badawczej. Dzięki Pani mgr Karolinie Domagalskiej-Nowak, otrzymujemy świetny materiał, który spina klamrą rozpoznanie zasobów szkoły i jej otoczenia w oferowanych formach wsparcia uczniów w szkolnictwie obowiązkowym i opinie rodziców uczniów o realnych sposobach praktykowania tych form oraz skuteczności realizowanych działań. Trudno zatem przecenić znaczenie takiego podejścia. Tym samym z pełnym przekonaniem mogę uznać podjętą problematykę za doniosłą badawczo i wyeksponować kilka jej cech:

- adekwatność – praca podejmuje bardzo aktualne zjawiska o charakterze globalnym, na przykładzie szkolnictwa obowiązkowego w Norwegii ocenia potencjał wsparcia dzieciom z rodzin polskich imigrantów
- użyteczność – odślania zarówno mocne, jak i słabe strony systemu wsparcia (i jego form) w ocenie rodziców dzieci;
- perspektywiczność – praca jest zorientowana na poszukiwanie nowych sposobów budowania satysfakcjonujących doświadczeń uczniów z rodzin imigrantów. Zebrany materiał może stanowić doskonały punkt wyjścia pod budowanie na rodzimym gruncie systemu wsparcia uczniom o tle migracyjnym;
- nowatorstwo – podjęty temat nie jest jeszcze wystarczająco dobrze opracowany - przyjęte podejście jest ewidentnie nowatorskie.

Każda więc próba zintensyfikowania badań i refleksji w zaproponowanym zakresie spotyka się z zainteresowaniem oraz wzbudza określone nadzieje na eliminowanie luk i wypracowanie rozwiązań adekwatnych do społecznych oraz jednostkowych potrzeb.

* * *

Recenzowana praca ma klasyczną budowę trzech części: po wstępie umieszczone zostały rozdziały prezentujące teoretyczne podstawy badań (rozdział I, II, III, IV), następnie w rozdziale metodologicznym zostały przedstawione założenia badawcze by w kolejnym – szóstym zaprezentować analizę i interpretację wyników tych badań. Całość zamykają wnioski oraz zakończenie. Dopełnieniem pracy jest bogata bibliografia oraz aneks z dyspozycjami do wywiadu. Nie ulega dla mnie wątpliwości, że praca zasługuje na uwagę. Wzmaga ją także duży rozmach włożony w opracowanie tematu widoczny zarówno w rozwiniętej strukturze, jak i bogactwie podejmowanych treści (ss.578), które spełniają wymogi stawiane pracom naukowym, są logiczne i niezwykle interesujące.

Pod względem formalnym praca doktorska Pani mgr Karoliny Domagalskiej-Nowak jest dobrze skonstruowana i jest problematyka jest zgodna z przyjętym

tytułem. Sprawia wrażenie przemyślanej i spójnej merytorycznie. Wpisuje się w obszar dociekań pedagogiki porównawczej, bowiem jak podkreślał Bogdan Suchodolski rozległość problematyki badań komparatystycznych obejmuje swoim zasięgiem „właściwie wszystkie te zagadnienia pedagogiki, w których rozwiązaniu znajomość stanu rzeczy istniejącego w różnych krajach może być pomocna”(162, s.393). Tego typu badania mogą przyczyniać się do doskonalenia systemów szkolnych, wspomagać politykę oświatową, poszerzać wiedzę o rzeczywistości edukacyjnej oraz wykazać ogólne tendencje w skali międzynarodowej, a to w pracy zostało osiągnięte.

Pani mgr Karolina Domagalska-Nowak zgłębia potencjał edukacyjny szkolnictwa obowiązkowego w Norwegii przez pryzmat form wsparcia uczniów w rodzinach polskich imigrantów. Warto tu podkreślić znaczenie dorobku rodzimego środowiska UAM, choćby takich badaczy jak: prof. Zbyszko Melosik, Sławomir Banaszak, Tomasz Gmerek, Agnieszka Gromkowska-Melosik, Eugenia Potulicka i oczywiście Pani Promotor – prof. UAM dr hab. Aleksandra Boroń oraz promotorka pomocnicza Prof. UAM dr hab. Daria Hejwosz-Gromkowska, których prace stanowią ważny punkt odniesienia dla Autorki rozprawy. Nie sposób wymienić wszystkich, czyni to Doktorantka w podziękowaniach, jednak warto podkreślić rangę i znaczenie macierzystego ośrodka akademickiego i możliwości konsultacji z najlepszymi specjalistami w tej dziedzinie. Bowiem to na Wydziale Studiów Edukacyjnych w Poznaniu pracuje aktualnie największy w Polsce i najlepszy zespół specjalistów podejmujących badania w obszarze pedagogiki porównawczej. Tym samym praca dopełnia dotychczasowy stan wiedzy budowany przez lata przez zespół naukowców z Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Podstawa teoretyczna pracy integrowała w sobie kilka pól problemowych i z prac innych autorów spoza ośrodka UAM Autorka korzystała w zakresie migracji międzynarodowych i migracji Polaków, z opracowań: Stephan Castles, Marka Millera, Marka Okólskiego, Stelli Strzemeckiej. W obszarze różnic kulturowych, psychologii migracji, w tym adaptacji migrantów w Norwegii, z prac: Jacka Kubitsky'ego, Pawła Boskiego, Kamili Kuros-Kowalskiej, Iwony Loewe, Magdaleny Ślusarczyk, Jerzego Nikitorowicza, Pawła Grzybowski. Na polu wsparcia społecznego, w tym edukacyjnego dla dzieci migrantów odwołała się do prac Piotra Gindricha, Iwony Chrzanowskiej, Williama F. Morrisona, Mary Rizza i Magdaleny Piorunek.

Poza polem problemowym pedagogiki porównawczej, eksplikacje teoretyczno-badawcze oscylują wokół problemów poruszanych przez edukację międzykulturową, pedagogikę kultury, socjologię wychowania, socjologię kultury, czy też filozofię wychowania i oczywiście psychologię. Zabieg ten dowodzi ogólnej wiedzy teoretycznej Autorki w dziedzinie nauk pedagogicznych, ale też umiejętności pracy na „styku” (sub)dyscyplin. Zatem przedłożoną do oceny dysertację można traktować jako przykład interdyscyplinarnych badań.

Przyjęta kolejność prezentowanych rozdziałów ma charakter problemowy i stanowi spójną całość w jednakowej konstrukcji: analiza kluczowych dla zjawiska pojęć i ich interpretacja, by dalej na uzyskanej teoretycznej podbudowie przedstawić założenia badawcze i dokonać analizy materiału badawczego. Zawarte w pracy części dopełniają się, to poprawne podejście świadczy o opanowaniu sztuki pisania prac naukowych. Znamienną cechą jest eksponowanie niezwykle trafnie wykorzystanych dostępnych teorii i koncepcji, co wynika z dobrego umocnienia czy też osadzenia

Doktorantki w teorii i właściwej argumentacji. Równie cenne jest ukazanie procesów i zjawisk wydobytych z werbalnie przedstawionych doświadczeń polskich rodzin na obczyźnie. Było to możliwe przez wgląd w szeroki kontekst uwarunkowań badanych zjawisk w tym emocji, przeżyć, stawianych oczekiwań. Takie ujęcie bez wątpienia wymaga dojrzałości i niezbędnego dystansu w celu utrzymania poziomu naukowego. Z tym Autorka poradziła sobie znakomicie.

Podbudowę teoretyczną stanowią cztery obszernie (możne nawet zbyt obszerne) rozdziały gdzie omówiono zagadnienia stanowiące tło zaprojektowanych badań. Rozdział pierwszy o tytule „Migracje zagraniczne” (s.16-44), tworzą trzy podrozdziały: (1) Migracje zagraniczne – przegląd definicji, (2.) Wybrane strategie migracyjne, (3.) Polityka migracyjna. Rozdział ten wprowadza kategorię migracji i szczegółowo ją omawia przywołując wiele ustaleń definicyjnych. Znajdujemy tu dobrze wyprowadzoną strukturę z rzetelnie omówionymi kategoriami pojęciowymi. Najważniejsze wyjaśnienia definicyjne zostały przedstawione z dobrze poprowadzoną dyskusją pojęć w celu uzasadnienia własnego stanowiska poddając analizie wieloaspektowość i złożoność migracji. Omówione zostały tu wybrane strategie migracyjne, a także strategie przyjmowania imigrantów. Pani mgr Karolina Domagalska-Nowak dokonała również analizy odmiennych podejść w polityce migracyjnej stosowanych przez różne kraje skupiając się na celach, zasadach i instrumentach polityki migracyjnej.

Rozdział drugi Imigranci w Norwegii na tle wybranych aspektów polityki społecznej (45-193), tworzy pięć podrozdziałów: (1) Migracje do Norwegii na tle polityki migracyjnej, (2.) Polskie migracje do Norwegii po 2004 roku, (3.) Społeczeństwo norweskie i polityka integracyjna państwa, (4.) Norweska polityka oświatowa, (5.) Polityka językowa państwa norweskiego. W części tej Doktorantka z jednej strony skupia się na analizie migracji do Norwegii, ze szczególnym uwzględnieniem polskich migracji. Z drugiej strony skupia się na zróżnicowaniu wewnętrznym norweskiego społeczeństwa i polityki integracyjnej. Wgłębiając się w specyfikę polityki społecznej omawia politykę oświatową i politykę językową państwa norweskiego. W mojej ocenie znajdujemy tu spory „rozrzut” analizowanych pól problemowych i warto rozważyć przy publikacji materiału przeniesienie dwóch pierwszych podrozdziałów do rozdziału pierwszego na temat migracji, zaś tu pozostawić treść 3, 4, i 5 podrozdziału po lekkiej modyfikacji tytułów i połączeniu z kolejnym wyeksponowanym w pracy rozdziałem trzecim „Edukacja obowiązkowa w norweskim systemie szkolnym” (194-251) omawiającym szczegółowo strukturę szkolnictwa w Norwegii. Podrozdziały: (1.) Struktura szkolnictwa i charakterystyka edukacji obowiązkowej w Norwegii, (2.) Edukacja przedszkolna w Norwegii, (3.) Edukacja obowiązkowa, (4.) Szkoła średnia II stopnia, (5.) Szkolnictwo wyższe w Norwegii.

Rozdział czwarty „Formy wsparcia edukacyjnego dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w kontekście różnic kulturowych” (252-405) to bardzo obszerna część pracy, oparta na niezwykle interesującym materiale źródłowym. Rozdział tworzy kilka podrozdziałów: (1) Dziecko z doświadczeniem migracyjnym - charakterystyka wybranych problemów, (2) Specjalne potrzeby edukacyjne dzieci z rodzin migracyjnych w perspektywie kulturowego zróżnicowania szkoły, (3) Wsparcie edukacyjne dla dzieci imigrantów, (4) Formy wsparcia edukacyjnego dla dzieci imigrantów w Norwegii. W mojej ocenie obszerna część tego rozdziału stanowiąca

doskonale rozpoznanie instytucji wspierających oraz różne formy wsparcia edukacyjnego dostępne w Norwegii stanowią rozpoznanie badawcze, które szkoda, że nie zostało ujęte w metodologii jako analiza materiału źródłowego. W zasadzie tak bogaty materiał źródłowy, jaki został tu zebrany mógłby stanowić podstawę oddzielnej pracy - studium monograficznego poświęcone badaniom oświatowym jednego kraju przystępując do opisu systemu edukacji i praktyk oświatowych w Norwegii ze szczególnym rozpoznanem form wsparcia edukacyjnego dla dzieci imigrantów w Norwegii na tle szerokiego kontekstu uwarunkowań w celu wyjaśnienia i interpretacji ich organizacji i funkcjonowania w rzeczywistości szkolnictwa obowiązkowego. Zaś przyjętą metodą mogła być monografia pedagogiczna, z techniką badania dokumentów. Różnego rodzaju dokumentacja jest niezwykle cennym i ważnym poznawczo źródłem informacji w badaniach jakościowych, a tu Pani Karolina Domagalska-Nowak zebrała pokaźny zasób różnej rangi dokumentów urzędowych, pierwotnych i wtórnych; od ustaw, rozporządzeń, po raporty i opracowania wydawane przez różne resorty. Samo to stanowi kapitał materiał, który mógł stanowić samodzielne opracowanie, zwłaszcza, że praca badawcza i rozpoznanie w tym obszarze zostało przeprowadzona przez Doktorantkę znakomicie. Już ta część pracy może stanowić niezwykle wartościowy materiał, który może stanowić świetną publikację (książkę). Takie opracowanie uważam za potrzebne nie tylko jako wypełnienie luki poznawczej. Uważam, że może stanowić cenną pomoc dla polskich rodzin mieszkających w Norwegii potrzebujących pomocy/wsparcia edukacyjnego dla swojego dziecka, czy dzieci.

Rozdział piąty o tytule „Założenia empirycznych badań własnych” (406-438) zawiera najważniejsze elementy wymagane w tej części pracy i są to następujące podrozdziały: (1.) Perspektywa badawcza, (2.) Cel i przedmiot badań, (3) Problemy badawcze, (4) Metody i techniki zbierania danych, (5) Dobór osób do badań i organizacja badań, (6) Analiza materiału badawczego i opracowanie danych, (7). Interpretacja materiału badawczego. Treść wskazuje, że Autorka zna zasady projektowania badań pedagogicznych oraz, iż istotne dane przedstawia w sposób sprawny i kompletny. Zmieniennym jest tu wybór jakościowej strategii badawczej umożliwiającej w tym przypadku przeprowadzenie pogłębionej analizy. Podejście takie wymaga od badacza umiejętności łączenia różnych punktów widzenia na dany problem (zjawisko) poprzez jego uzasadnienie, wymagające od badacza dobrego przygotowania i staranności w dookreśleniu „pracujących” kategorii, które wyłoniły obszary tematyczne poruszane podczas wywiadów (s.435). Pani mgr Karolina Domagalska-Nowak posiada te cechy, czego dowodem jest nie tylko zastosowanie gruntownej wiedzy metodologicznej do potrzeb badań własnych, lecz także w udokumentowaniu dalszych partii pracy wnikliwe opracowanych ze zgromadzonego na drodze badań materiału. Doktorantka ma świadomości możliwości jakie daje jej badanie, wskazuje iż przyjęta metoda wywiadu jakościowego umożliwia jej nie tylko rekonstrukcję ważnych dla badanej osoby sytuacji, zdarzeń, ale również jej sposób widzenia, konstruowanie rzeczywistości, w której żyje. Uzyskuje tym wartość znaczeń nadawanych rozpoznawanej rzeczywistości oraz interpretację tejże rzeczywistości w subiektywnej percepcji. Świadomość możliwości i ograniczeń stosowanej metody została poddana rzetelnej dyskusji, co dobrze zaprogramowało całe badania. Warto zauważyć jest tu dokonanie doboru celowego próby, który został wyraźnie wyznaczony przez cel badań i specyfikę procesu badawczego w orientacji jakościowej

(s.409, 423). Jak zauważa Pani mgr Domagalska-Nowak „Uczestnikami badań byli polscy migranci, których dzieci (w czasie przeprowadzenia badania) uczestniczyły w edukacji szkolnej na poziomie obowiązkowym w Norwegii. Istotą doboru próby osób biorących udział w badaniach było posiadanie statusu polskiego migranta w pierwszym pokoleniu, który jako swoje miejsce życia wskazuje Norwegię i posiadanie dzieci uczestniczących w edukacji obowiązkowej w Norwegii. Dziecko/dzieci miało/y być uczennicą/uczniem norweskiej szkoły od co najmniej 3 miesięcy. Z punktu widzenia badania istotnym była długość wspólnego przebywania rodziny w Norwegii, to czy uczeń korzystał z norweskiego przedszkola, jaka była znajomość języka norweskiego przez dzieci i znajomość języka norweskiego przez rodziców? (s.424). Przyjęty przez Doktorantkę sposób analizy badania jest dla mnie bez wątpienia słuszny i został w pracy starannie uzasadniony.

Rozdział szósty „Formy wsparcia edukacyjnego dzieci polskich imigrantów w norweskiej szkole w opiniach polskich rodziców - imigrantów. Analiza i interpretacja badań własnych” (s.439-529), to najbardziej wartościowa część pracy. Pani mgr Karolina Domagalska-Nowak bardzo rzetelnie potraktowała analizy treści z wywiadów i konsekwentnie oraz z sukcesem przeprowadziła zamysł badawczy. Warto podkreślić, że prezentowane w tej części analizowane segmenty badań zostały ujęte prawidłowo i przedstawione klarownie, wzmocnione przykładami cytowanych wypowiedzi uczestników badania. Całość dobrze oddaje przebieg zjawisk. Na wyróżnienie zasługują obszerne wnioski, klarownie uporządkowane z argumentacją przekonującą i popartą pieczołowitą starannością, które stanowią ważny przyczynek do rozwoju wiedzy na temat form wsparcia uczniów z rodzin imigrantów w środowisku szkolnym Norwegii. Mogą dostarczać szkołom bogatej informacji zwrotnej celem weryfikacji możliwych działań przez wieloaspektowy ogląd jednostki, która w nich funkcjonuje.

W efekcie tak postawionego zabiegu, opracowanie nasuwa wiele pytań i uwag dyskusyjnych wypełniając tym lukę w debacie na temat polityki migracyjnej i roli w niej szkoły. Zrealizowane przez mgr Karolinę Domagalską-Nowak badania wyłoniły niezwykle ciekawy materiał, który bez wątpienia warto i należy opublikować. Praca dotyczy bowiem tematu o dużym znaczeniu dla teorii i praktyki pedagogicznej, warto zatem by Autorka podjęła się trudu przygotowania nie tylko artykułów naukowych, ale przede wszystkim tekstu do druku w formie książki a nawet dwóch, bowiem bogaty materiał zebrany i opracowany przez Doktorantkę stwarza ku temu podstawy. Jedna z książek może przyjąć tytuł: *Formy wsparcia edukacyjnego dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w kontekście różnic kulturowych. Przykład Norwegii.* Opracowanie tej monografii wyjaśniłam na stronie 6 recenzji. W drugiej monografii „Formy wsparcia edukacyjnego dzieci polskich imigrantów w norweskiej szkole w opiniach polskich rodziców – imigrantów” skupiłabym się na prezentacji wniosków z wywiadów, które można jeszcze rozbudować, bowiem materiał zebrany przez Doktorantkę na to pozwala.

* * *

W konkluzji z pełną odpowiedzialnością wyrażam przekonanie, że napisana pod kierunkiem Pani dr hab. Aleksandry Boroń, prof. UAM oraz promotorki pomocniczej dr hab. Darii Hejwosz-Gromkowskiej, Prof. UAM praca Pani mgr Karoliny Anny Domagalskiej-Nowak pt. **Formy wsparcia edukacyjnego dzieci**

polskich imigrantów w norweskiej szkole, jest pozycją nowatorską i wartościową poznawczo. Autorka opracowała podjęty temat w sposób rzetelny, wskazując na umiejętność prowadzenia wielopłaszczyznowych interdyscyplinarnych analiz z uzyskanych materiałów badawczych. Wykazała również bezsporną i zadowalającą znajomość podstaw teoretycznych badanego problemu. Wiele analiz przedstawionych w pracy ma nowatorski i oryginalny charakter w polskiej literaturze naukowej i stanowi niezaprzeczalny wkład Autorki w dalszy rozwój i poszerzenie pól badawczych we współczesnej pedagogice.

Na tej podstawie stwierdzam, iż przedstawiona do recenzji praca Pani mgr Karoliny Anny Domagalskiej-Nowak spełnia wymogi obowiązującej Ustawy w części dotyczącej warunków nadawania stopni naukowych. Stawiam więc wniosek o przyjęcie dysertacji oraz dopuszczenie Kandydatki do dalszych etapów wszczętego przewodu doktorskiego i umożliwienie Jej publicznej obrony.

Zielona Góra, 2024. 02. 02

dr hab. Inetta Nowosad prof. UZ